

חגיגה כו - כז

משה שווערד

1. מאירי על חגיגה דף כו/א

ואם אמרו לא נכנסנו כלל נאמנין [1] שאין אדם עשוי לשקר כל כך [2] וכן שהם תרתי ספיקי

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף כו עמוד א

במשנה, וכן הגנבים שהחזירו את הכלים נאמנים לומר לא נגענו. רש"י מפרש (בד"ה נאמנים) דהיינו בכלי חרס שלא נגעו לתוכו, ובתוס' רי"ד הקשה דהא חיישינן דהעמי הארץ הווי זבין וא"כ מטמאין את הכלים בהיסט, וע"כ מפרש דעל אותן כלים שהחזירו ודאי דהווי טמאים ורק נאמנים לומר שלא נגעו בשאר כלים שבבית. וליישב דעת רש"י צ"ל דס"ל כמ"ש התוס' לעיל (י"ט ע"ב ד"ה בגדי) דלא גזרו בעמי הארץ טומאת היסט דאין גזרין גזירה על הציבור אלא א"כ יכולין לעמוד בה.

3. תוי"ט על מסכת חגיגה פרק ג משנה ו

ובשעת הרגל אף על התרומה - כתב הר"ב דאמר קרא ויאסף כל איש וגו'. גמ'. והרמב"ם בפ"א מהל' מטמאי משכב ומושב כתב מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל. [1] טעמו דפשיטא דהך קרא אינו אלא אסמכתא ואי לאו דהכל מטהרין לא היו עוקרים לגזירתן שגזרו בע"ה. ולא הוי דורשים האי אסמכתא לטהרם ברגל:

4. שערים מצויינים בהלכה

וכ"כ בה' טומ"א (פט"ז ה"י) שכל ישראל מזהרין להיות טהורין ברגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכל קדשים. וכתב במשנה למלך דאע"ג דקי"ל דמותר לאכול אוכלין שנטמאו, מ"מ ברגל עצמו אסור לאכלן וליטמא. [ומה שהבאנו מרמב"ם שכל ישראל מטהרין עצמן ברגל ולכן נאמנין על הדברים שלא נטמאו, והיינו שיש להן חזקה זו, מצינו כזה בגמ' חולין (ד.) דכותי נאמן על המצה משום שהוא מוחזק בזה וזהיר בה. וכבר הובא לעיל (כד:) דביהודה נאמנין ע"ה על יין ושמן של קודש, ובגליל אין נאמנין. ובמס' כתובות (יב:) איתא דביהודה אין נאמנין על טענת בתולים מפני שמתיוחד עמה, ובגליל נאמן. והכל תלוי במקום ובזמן, ובדברים, שלדבר א' יש להן חזקה, ולדבר אחר אין להן חזקה.]

ויאסף כל איש ישראל חברים כו'. כתב בתוס' יו"ט דודאי הך קרא אסמכתא בעלמא, והביא דברי הרמב"ם (משכב ומושב פי"א ה"ט) דטומאת ע"ה ברגל כטהורה חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים כו', מפני שהכל מטהרין עצמן ואת כליהם ועולין לרגל לפיכך הן נאמנים כל ימות הרגל כו'.

5. רש"י ביצה דף יא/ב

אף הפותח את חביתו - חבר כשהתחיל למכור יינו או ככרו לעולי רגלים ברגל, וממשמשי בה יד הכל, וטומאת עם הארץ ברגל טהורה כל ימות הרגל, ובמה שנשאר לאחר הרגל נחלקו רבי יהודה וחכמים בפרק חומר בקדש (חגיגה כו, א), רבי יהודה אומר יגמור וימכרנה לחברים ולכל אדם, ויזהר שלא יגע עם הארץ עוד, וחכמים אומרים לא יגמור ולא ימכרנה עוד, משום דנטמאת ברגל במגע עם הארץ, ונהי [2] דכל ימות הרגל אשתראי, שלא לביישם מיהו לאחר הרגל חלה למפרע, ואשמעינן רחבא דרבי יהודה לא אמר יגמור אלא משום תחילתן, דאי לא שרית ליה לא פתח ליה מעיקרא:

6. משנה למלך הלכות טומאת אוכלין פרק טז

[י] כל ישראל מוזהרים להיות טהורים בכל רגל כו'. ... וא"כ אין לנו להוכיח מכאן שהקלו ברגל בטומאה יותר משאר ימות השנה אך מאותה משנה שהביא הרב דקתני וחכמים אומרים לא יגמור מוכיח מינה דע"כ טעמא הוא לפי שהותרה טומאת ע"ה ברגל ומש"ה אמרו חכמים דלא יגמור אחר הרגל שאם היה הטעם לפי שהכל מטהרים עצמן ברגל אין חילוק בין רגל לאחר הרגל וכן נראה שהיא כוונת הרב ממה שהאריך להביא דברי רש"י שבפירושו המשנה אלא שאני תמיה לפי זה שנמצאו דברי רבינו סותרים זה לזה שהרי בפ"א מהלכות משכב ומושב דין ט' כתב טומאת עמי הארץ ברגל כשהרהר היא חשובה כו' מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל כו' ואח"כ כתב הפותח חביתו ברגל כו' הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגעו בו עמי הארץ כו' הרי דס"ל שאף שהטעם הוא לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אפ"ה לאחר הרגל לא יגמור והנראה אצלי בדעת רבינו הוא שיעקר הטעם הוא לפי שחכמים לא רצו לגזור טומאה על ע"ה ברגל משום שהכל מתקבצין בירושלים ואם היינו גוזרים עליהם טומאה הוה אתו לאינצויי והיה כל אחד ואחד עושה במה לעצמו ומצאו טעם להיתר זה לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אבל לאחר הרגל שבטל עיקר הטעם חזר הדבר לעיקרו ולפי זה אין מקום כלל לקושיית הרב ...

7. מהרי"ץ חיות (נידה לד.)

במורה הנבוכים (פמ"ג ח"ג), אבל ימים טובים המה כולם לשמחה ולקבוץ שיש בהם הנאה שבני אדם צריכים עליהם, ויש מהם תועלת בענין האהבה שצריכה שתהיה בין בני אדם בקיבוצם... אבל תועלת ימים טובים ידוע למה שיגיע לאדם תועלת מן הקיבוץ ההוא והתחדש התורה בהפעולות ההוא, והתאהב בני אדם וחברתם קצתם לקצתם, ע"ש. וכבר אמרו חז"ל 'גדולה לגימיה שמקרב את הרחוקים ומשרה שכינתו על נביאי הבעל', וודאי להיפוך - גדול הפירוד במה שאדם מונע עצמו מלאכול אצל ישראל חברו, ובפרט רעה שאינו נאמן אצלו על המעשרות ועל הטהרות ולא לחנם אמר רבי עקיבא כשהיה עם הארץ 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור'. והיה עיקר הסיבה לעליית רגל משום לחבר את לבות ישראל זה לזה, אבל עדיין לא תושג המטרה אם לא יהיו נאמנים זה לזה לטהרות, וראו חז"ל עצות מרחוק להשבית המונע שלא יבוא השטן לרקד ביניהם בימים הקודשים הללו לגרום שנאה ופירוד הלבבות ועשו כל ישראל חברים בשעת הרגל, ואף עמי הארץ נאמנים אז על יינם ואל שמנם, ומפני זה הרשות לחבר ועם הארץ לאכול יחד לחם ולהיות יחד מסעודת מרעים, ועל זה תגדל האהבה ויתחברו הלבבות זה לזה

8. ספר מגדים חדשים

הפותח את חביתו כו' ר' יהודה אומר יגמור וחכ"א לא יגמור. הפמ"ג זיו"ד (סימן 7ד) משננות (סק"ט) כתב, באיסור שנחלקו בו הפוסקים ואין מחירין אותו אלא לכבוד שבת, אם נשתייר ממנו לאחר שבת, מותר גם אח"כ דהואיל ואישתרי אישתרי ע"ש. ובספרי האחרונים כתבו להעיר ממחניתין דהפוסק את חביתו, וקיי"ל כחכמים דאמרי לא יגמור. ובשו"ת נור יעקב (סימן קסא) כתב דהחילוק פשוט, דבטומאת עם הארץ החירו רק משום כבוד הרגל, ממילא אחר הרגל חזר האיסור למקומו. אבל במקום דמחירין משום כבוד שבת, היינו משום דהעיקר כדעת המחירין רק שאנו חוששין להסמיר, ומשום כבוד שבת חוקמוהו אדינא, וכיון שכבר החלטנו כדעת המחירין שזו אין לאסור גם אחר השבת ע"ש.

ובשו"ת בית שלמה אהע"ו (סימן ה') כתב ליישב, עפ"י דהבכור שזר בחולין (דף נה ז"ה ת"ש) דבטומאות וטהרות שאני, ועוד התם אסמכוהו אקרא דטומאת ע"ה ברגל רחמנא טהרה, ומה"ט מיבעיא לן התם אי יניחה לרגל אחר ע"ש. ור"ל דהחירו רק ברגל אבל לפני הרגל ולאחר הרגל טמא. וע"ע בשו"ת אבן שתייה יו"ד (קס"י מט) שכתב ליישב, דהואיל ואישתרי אישתרי לא שייך אלא בדבר שהיה אסור והותר, משא"כ בטומאת עם הארץ לא הותר מעולם, אלא דבמחילת גזירתם נשעה שגזרו על טומאת עם הארץ לא גזרו זאת ברגל ע"ש.

9. רמב"ם יד החזקה הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא

(*) הפותח חביתו ברגל והמתחיל בעיסתו ועבר הרגל הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגעו בו ע"ה ואע"פ שלא נגע בה אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד:

10. כסף משנה על הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה י

ודע דאמרינן בגמרא יתיב רב אמי וכו' עד שאין צריך להניחה ומשמע לכאורה דלמסקנא לרבנן מותר להניחה ורבינו לא פסק כן משום דמשמע ליה דבדרך דחייה איתמר ומה שרצה להכריע משום דרבי יהודה יגמור קאמר איכא למידחי דאורחא דמילתא נקט דכיון שיש לו רשות לגמור אין לו צורך להניחה לרגל אחר אי נמי דעדיף היתרא דיגמור דהוי בשעת איסור מלהניחה דלא הוי אלא בשעת היתר וא"נ האי דקתני לא יניחנה רבנן הוא:

11. ספר טורי אבן על מסכת הגיגה - דף כו/א

עבר הרגל ליום ו' לא היו מעבירין. ק"ל כיון דלאחר הרגל חזרה טומאת ע"ה למפרע למקומו א"כ האיך היה משתמשין בו ביום בכל כלי המקדש ולר"י דאמ' אף לא ביום ה' וכו' בע"ש וכמ"ש א"כ עמדו בטומאה יום א' יותר. ובשלמא היכא שהטבילו במוצאי י"ט מיד ה' אפשר להשתמש בהן לאחר טבילה מיד משום דטומאת ע"ה א"צ הערב שמש כדאמ' לעיל (דף כג ע"א) גבי כלים הנגמרים בטוהרה צריכי' טבילה לקדש משום צינורא דע"ה ואמ' בגמ' טבילה אין הערב שמש לא וכן כל טומאות דרבנן א"צ הערב שמש כדתנן בפ"א מס' פרה אבל הא קשיא. י"ל כיון דאין מעבירין בע"ש לרבנן מפני כבוד שבת ואף לא ביום ה' לר"י כיון דלא אפשר עשאן רבנן כרגל עצמו ולא חל עדיין טומאת ע"ה דרגל למפרע:

12. ספר טורי אבן על מסכת הגיגה - דף כו/א

עבר הרגל ליום ו' לא היו מעבירין. מפרש"י משמע שלא היו מטבילין עד לאחר שבת שכן פ' בדר"י דאמר אף לא ביום ה' דאין מטבילין אותו עד לאחר השבת. וק"ל אמאי אין מעבירין אותן בשבת ואי משום דגזרו על טבילת כלים בשבת משום שבות כדאמ' בפ"ב דביצה (דף י"ח) דלכ"ע כלי בשבת לא מטבילי אי משום שמא יעבירו ד' אמות בר"ה או גזירה משום סטיה או שמא ישהא או מפני שנראה כמתקן כלי כדאמר התם, הא טבילת כלי מקדש היה בעורה כדמוכח בפרק י' דפסחים (דף ק"ט) גבי שלחן של מקדש של פרקים היה וק"ל אין שבות במקדש. מיהו הא ל"ק כל כך דמצינו שגזרו שבות לפעמים אפי' במקדש כמו שמצינו רפ"ד דסוכה (דף מג ע"א) גבי ערבה שבמקדש בחג וכן לולב הניטל במקדש כל ז' דלולב מתחילתו דוחה שבת וערבה בסופה מטעמא דמפר' התם, אבל שאר כל הימים לא משום שבות דשמא יעבירו ד' אמות בר"ה וכמ"ש בח' רפ"ד דר"ה (דף כ"ט), אע"פ שרש"י לא פי' שם כן גבי הא דתנן י"ט של ר"ה שחל בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משום שבות דשמא יעבירו ד"א אבל במקדש אין שבות במקדש כן פירש"י וכמ"ש"כ שם. אבל הא ק"ל מכדי טבילת כלים דמקדש אינן משום לתא דטומאה דאורייתא אלא משום טומאת ע"ה שאינו אלא מדרבנן דמש"ה ברגל כטהרה שוינו רבנן ואמר התם כלי שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו בי"ט בולד הטומאה מטבילין אותו בי"ט ופירש"י התם דולד הטומאה כיון דאינו טמא אלא מדרבנן ל"ל בה, וא"כ ה"ה לטומאת ע"ה כיון דאינו אלא מדרבנן כלי שנטמא בו מטבילין אותו בי"ט כיון דבדרבנן תליא מילתא ל"ש אב הטומאה דמדרבנן מולד הטומאה, והא דנקט ולד הטומא' משום דמילתא דפסיקתא היא דכלי שנטמא בולד הטומאה לעולם לא משכחת לה אלא טומאה דרבנן דמה"ל אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה לפיכך מטבילין אותו בי"ט וה"ה נמי לשבת. ובחי' למס' ביצה יתבאר יותר:

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת הגיגה דף כו עמוד א

הטורי אבן הקשה אמאי לא היו מטבילין את הכלים בשבת, הא כל איסור טבילת כלים הוא רק משום שבות כדאייתא בביצה (י"ח ע"א) וק"ל דאין שבות במקדש, ומתרג' דיש שבותים שגזרו במקדש. ונראה ליישב בזה לפי דברי הרמב"ן על החומש (ויקרא כ"ג פס' כ"ד) שכתב וז"ל, שנצטוונו מן התורה להיות לנו מנוחה בי"ט אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתכות ולמלא החביות יין וכו', והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבתה ומנוחה לא יום טורח, ע"כ. והיינו דטירחה מרובה איכא ע"ז איסור דאורייתא, וא"כ ה"ה י"ל דטבילת הכלים ג"כ אסור משום שבתון דיש בזה טירחה מרובה לטבול כל כליו.

14. מהר"ץ חיות מסכת הגיגה דף כו עמוד א

במשנה משעבר הרגל מעבירין על טהרת עזרה. נ"ב תמיה לי הפלא ופלא על הרמב"ם שהשמיט דין זה דטהרת עזרה ואף ר' יהודה לא פליג רק בנגמר הרגל ביום החמישי אבל בנגמר הרגל קודם כ"ע ס"ל דמעבירין על טהרת עזרה והרמב"ם השמיט כל זה וצע"ג מאד. ועי' פ' המשנה וכן מה שהצריך פ"א מהל' משכב ומושב הערב שמש צע"ג דהרי בטומאה דרבנן א"צ הערב שמש:

15. קובץ המאור | אלול תשע"ד | "גדרי איסור כניסת זרים ובעלי מומין לפני ממציתן"

כניסת עולי הרגל לעזרה – נס לחם הפנים

בדברי הפרשנים לסוגית הגמ' במס' חגיגה (כ"ו.) מצינו נידון זה, וז"ל הגמ' שם:

משנה כיצד מעבירין על טהרת עזרה מטבילין את הכלים שהיו במקדש ואמרין להם הזהרו שלא תגעו בשלחן ... גמרא תנא הזהרו שמא תגעו בשולחן ובמנורה ... ותיפוק לי דכלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא מאי טעמא דומיא דשק בעינן מה שק מיטלטל מלא וריקם אף כל מיטלטל מלא וריקם האי נמי מיטלטל מלא וריקם הוא כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב על השלחן הטהר מכלל שהוא טמא ואמאי כלי עץ העשוי לנחת הוא ואינו מקבל טומאה אלא מלמד שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואמרין להם ראו חיבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו דאמר רבי יהושע בן לוי נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו

המשנה מתארת את סדר הטהרה שנהגו הכהנים בכלי העזרה לאחר הרגל, [מפני שברגל היו מצויים במקדש עולים רבים ובתוכם אנשים שלא הקפידו בהל' טומאה וטהרה ויש לחשוש שכלי המקדש נטמאו] והנהוג היה, שהטבילו את כל הכלים חוץ מהשולחן שלא היה באפשרותם להטבילו [כיון שכתוב 'לפני תמיד' שמשמעו שאסור להוציאו ממקומו] וע"כ נהגו להזהיר את כל הנוכחים שלא יגעו בשולחן.

הגמ' ממשיכה לדון, והלא השולחן הוא כלי העשוי לנחת [כלים גדולים מאד שנועדו לשימוש במקום אחד ללא טלטול ועל כן אינם מקבלים טומאה כיון שאינם דומים לשק המיטלטל מלא וריקן] ומדוע הוא מקבל טומאה? והגמ' מסבירה שמאחר והיו מגביהים ומראים את השולחן לעולי הרגלים כדי שיראו את הנס שבלחם הפנים, [שהיה מונח שבוע שלם על השולחן והיו אדים עולים ממנו כאילו יצא זה עתה מהתנור] ממילא הוא נחשב לכלי שמתלטלים אותו ומקבל טומאה, וע"כ חששו שנטמא מאחד מעולי הרגל הטמאים.

עכ"פ מבואר, שהיו מראים את לחם הפנים לעולי הרגלים, והנה יש להקשות, כיצד התקרבו עולי הרגלים אל פתח ההיכל כדי לראות בנס זה? הלא כפי שהזכרנו אי אפשר להוציא את השולחן ממקומו, וכיצד הותר לזרים, עולי הרגל, להתקרב עד פתח ההיכל כדי לחזות בנס מופלא זה?

[1] **רש"י על אתר, מיישב קושיא זו, בהסבירו שחששו שהשולחן נטמא מכהן עם הארץ הרשאי להיכנס לעזרה, והמדובר בכהן עם הארץ שעלה לרגל ומכהנים אלו חששו הכהנים שלא יגעו בשולחן כדי שלא יטמאו אותו, ובתוס' (שם) ביארו, שרש"י פירש כן מחמת שישראלים אינם רשאים להיכנס בין האולם למזבח, וממילא, בהכרח, שהחשש הוא מפני כהנים עמי ארצות.** [ולדעת רש"י יש לפרש, שעולי הרגלים ראו את הנס מרחוק, וכדברי הריטב"א (להלן הובאו דבריו), ומ"מ היה חשש טומאה מחמת הכהנים עמי הארצות].

[2] לעומת זה, **בשיטה מקובצת** (מנחות כ"ז: אות ו' – הובאו דבריו להלן) חולק על שיטת רש"י [הסבור שאסור לישראל להיכנס בין האולם למזבח בכל גווני] **ומפרש, שבעת הצורך רשאים ישראלים להיכנס בין האולם למזבח ורק מדרבנן אסרו כניסה שלא לצורך.** השיטה מוכיח את דבריו מהדין שבזמן שחיתת קרבן פסח נכנסו הישראלים בכל שטח העזרה. **ראיה נוספת, מוכיח השטמ"ק מסוגיא זו, שהיו מגביהים את השולחן ומראים לעולי הרגלים את נס לחם הפנים, והרי אם אסורים הם בכניסה לשטח שבין האולם למזבח אין באפשרותם לראות נס זה, אלא ודאי היו זרים רשאים להיכנס בעת הצורך, ומחמת זרים אלו חששו הכהנים שהשולחן עלול לקבל טומאה.**

[3] הריטב"א (יומא כ"א) חולק על קביעת השטמ"ק שעולי הרגלים הוכרחו להיכנס בין האולם למזבח כדי לראות את נס לחם הפנים, וסובר, **שהאדים שעלו מלחם הפנים היו חמים כל כך שניתן היה לראות אותם מרחוק** [ועל פי זה מיושבת הקושיא על דברי רש"י דלעיל היאך ראו עולי הרגלים את נס לחם הפנים] **וז"ל:**

ונראה כי בשעת שימה ולקחה היה חם הרבה עד שהיה הבל יוצא ממנו כלחם היוצא מן התנור, והיינו דאמרינן שמגביהין את השולחן עם הלחם שעליו ומראין אותו לעולי רגלים שיראו הגס הזה, ואי אפשר להם לראות מרחוק שהיה חם אלא על הדרך שאמרנו

הרי שלדעת הריטב"א נאסר על ישראלים להיכנס בשטח שבין האולם למזבח ועולי הרגלים ראו את נס לחם הפנים מרחוק.¹

ובדעת הרמב"ם (מטמאי משכב ומושב פי"א הי"א) יש לפרש בפשטות כדברי השטמ"ק, וז"ל:

אחר הרגל במוצאי י"ט היו מטבילין כל הכלים שהיו במקדש מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג, ולפיכך היו אומרים להן אל תגעו בשולחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל ונמצא צריך טבילה והערב שמש ונאמר בלחם הפנים לפני תמיד

ממשמעות דברי הרמב"ם ניתן להבין, שחשש טומאת השולחן היה מפני כל עולי הרגלים, אף הישראלים שבהם, וכן פירש דבריו במשנה למלך על אתר שביאר דברי הרמב"ם באריכות, וז"ל:

התוספות כתבו שלא תגעו בשולחן בכהנים עמי הארץ ההולכין להיכל להשתחוות קאמר שאילו ישראל לא היו ראוין לילך אף בין האולם ולמזבח וכן פירש"י ע"כ. ונראה שהתוספות לא רצו לומר שהאזהרה

¹ ע"י בשו"ת הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים קעח) שכתב, וז"ל:

... אמרו משמו של הריטב"א ז"ל שהיה עולה הבל מהלחם ובזה היו מכירים שהוא חם. ועדיין לא ידענו אם זה הנס היה תדיר או דילמא בזמן עולי רגלים. ובשלמא שיהיה חם היה קצת צורך כדי שיתנהו האוכלים בלחם חם אבל שיעלה הבל למה. ועוד שלא ראיתי מימי עולה הבל מהלחם אפי' כשהוא חם אלא בזמן שחותרים אותו וצריך הוא ז"ל לומר שהכל היה בכלל הנס. אבל לדעתי אין צורך, אלא כך היא הצעתן של דברים **כי בשבת שבתוך המועד סמוך לסדור לחם הפנים היו מגביהין את השולחן ומושיכין אותו מעט לצד פתח ההיכל כדי שיראו אותו מרחוק** שהרי היה נתון לצד צפון ועדיין הוא לפנייהם אבל לא היו מניחין אותו לחוץ ומיד היו הכהנים מסדרין הלחם החדש **ומוציאין הישן ומראין אותו לעולי רגלים ראו חיבתכם לפני המקום שעברו עליו ח' ימים ועדיין הוא חם והוא עושה נס** זה שאתם חביבין לפניו...

ובדברים אלו מיושבת הקושיא כיצד ראו את לחם הפנים בלי שהוציאו את השולחן ממקומו.

ע"ע ברדב"ז שמפרש גם דברי רש"י ותוס' כשיטתו, וז"ל:

ולא היו יכולים להוציאו משם להטבילו משום דכתיב לחם פנים לפני תמיד. ולפיכך היו אומרים הזהרו שלא תגעו בשולחן ופירש"י ז"ל והתוס' לכהנים עמי הארץ שהיו נכנסים להשתחוות היו מזהירים... וליכא לפרושי שהיו מגביהים אותו ומוציאין לחוץ. חדא דא"כ לא היה צריך רש"י והתוס' לימא לכהנים עמי הארץ היו מזהירין הנכנסים להשתחוות בהיכל. וכ"ת שלא היו מוציאים אותו אלא חוץ לפתח ההיכל, עדיין הקושיא במקומה עומדת איך היו מכירים ישראל מרחוק אם הלחם חם או לא, ותו מפני שיראו ישראל את השולחן היו עוברים אקרא דכתיב לחם פנים לפני תמיד. ותו אם היה אפשר להוציאו למה היו מזהירים שלא יגעו בו יטבלו אותו כשאר כל הכלים דאין סברא לחלק בין זמן מעט לזמן מרובה. ותו אם היו מוציאים אותו למה היו צריכים להגביהו הרי רואים אותו כל העומדים בעזרה. ובשלמא לפי מאי דפרישין שהיו ממושיכין אותו מן הצפון לפתח ההיכל היינו שהיו צריכין להגביהו כדי שיראו אותו. ותו דאפי' תימא שהיו מוציאים אותו עד עזרת ישראל, עדיין לא תירצנו הקושיא שהרי היו מזהירים אותם שלא יגעו בשולחן ואיך יכירו אם הלחם חם או לא. אלא הנכון מש"כ שלא היו מוציאים אותו מן ההיכל [אלא משכו את השולחן לצד הפתח] ומראים אותו לעם ואומרים להם ראו כמה חבתכם לפני הקב"ה שעושה לכם נס זה שעדיין הלחם חם ומיד מסדרים המערכה ומוציא הלחם ורואים שעדיין הוא חם כיום סדורו, והיינו דאמרינן ביומא פ"ק לחם הפנים ניסי דבראי הוא שהכל היו רואים את הלחם חם ומכירין הנס והוא מכלל הנסים הידועים לכל. ומש"כ רש"י ומגביהים אותו ומוציאים אותו לחוץ, לא שהיו מוציאים אותו חוץ להיכל אלא מוציאים אותו חוץ למקומו שהיה נתון בצפון ומוציאים לצד הפתח כדי שיראו אותו. א"נ מוציאים אותו לחוץ לא קאי אשולחן אלא אלחם שהיו מוציאים אותו מיד כדי שיראו הנס שעדיין הוא חם, דאלת"ה קשיא לרש"י מדידיה אדידיה שכתב לכהני ע"ה היו מזהירים...

היתה אף לישראל ובשעה שמראין אותו לעולי רגלים, משום דס"ל דלא היו מוציאים את השולחן לחוץ אלא מגביהין אותו והיו רואין אותו מרחוק, וא"כ לא היו צריכים לאזהרה שלא יגעו בו שהמציאות הוא נמנע, ומש"ה הוצרכו לומר דבכהנים עמי הארץ איירי.

ורבינו נראה דס"ל שהיו מוציאים אותו לחוץ. ויש ראייה לזה מההיא דאמרי' בפ"ק דיומא נסי דבראי לא קא חשיב, ופריך אי הכי לחם הפנים נסי דגואי הוא, ומשני לחם הפנים נסי דבראי הוא דאמר ר"ל וכו' שמגביהין אותו לעולי רגלים ע"כ. ואם איתא שלא היו מוציאים אותו לחוץ היכי הוי נסי דבראי בשביל ההגבהה. וכ"כ רש"י ז"ל שמגביהין אותו ומוציאים אותו לחוץ ע"כ.

הן אמת שגירסא זו ראיתי בדפוס קושטאנטי', אך בדפוס קראקא ראיתי שהגירסא הוא שמגביהין אותו ומראין אותו לחוץ. ולמה שהקשינו דהיכי חשיב ליה נסי דבראי בשביל ההגבהה, נ"ל דנסים שהיו ידועים לעומדים בחוץ קא חשיב, לאפוקי נס דכרובים שלא היה ידוע אלא לאותם העומדים בפנים וכמבואר. ונראה שלזה כיון רש"י שכתב דבראי מבחוץ בעזרה נסים הידועים לכל ע"כ, נראה שנתכוון למ"ש...

ומיהו דעת רבינו נראה דס"ל שהיו מוציאים השולחן לחוץ וכפשטא דשמעתא. ולסברת התוספות דס"ל שלא היו מוציאים אלא מגביהין ומראין קשה לי דמנא הוו ידעי הנס מרחוק. שוב ראיתי בירושלמי סוף חגיגה דאמרינן השולחן למה טמא מפני שמוציאים אותו ומראין אותו לעולי רגלים וזה ממש כסברת רבינו וכו'.

תורף דבריו, שנחלקו התוספות והרמב"ם האם היו מוציאים את השולחן מחוץ להיכל, שלדעת התוספות לא הוציאו את השולחן מחוץ להיכל, וממילא, מוכרחים הם לפרש, שהיה חשש שכהנים עמי ארצות יגעו בשולחן ויטמאו אותו, ולדעת בעלי התוספות יש לפרש שעולי הרגלים ראו את הנס מרחוק [כדברי הריטב"א]. [עוד צריך לפרש שזה נחשב נסי דבראי [נס שבחוץ] ונמנה עם הנסים האלו כיון שהיה אפשר לראותו מרחוק].

הרמב"ם, לעומת זה, סובר שהיו מוציאים את השולחן לעזרה, וע"כ החשש הוא שישראל עם הארץ יגע בו ויטמאו [ולפי זה, דברי הגמ' - שזה נחשב לנס שבחוץ - מתפרשים כפשוטן], כמו כן, אין צורך לדחוק שהנס נראה למרחוק כיון שהיו מוציאים את השולחן לחוץ.

[יש להעיר שבדברי הרמב"ם לא מבואר לאיזה מקום בחוץ היו מוציאים את השולחן ואולי היו מוציאים אותו למקום המותר בכניסת ישראלים, ואם כן, אין ראייה שמותר לישראלים להיכנס בין האולם למזבח, אמנם, בשטמ"ק מבואר שהוציאו את השולחן לפתח הייכל, כיון שהוא למד שישראלים נכנסו בין האולם למזבח כדי לראות נס זה.]

החזו"א (או"ח - מועד - מס' חגיגה סי' קכט סק"ג) עומד על הקושיא המתבקשת לדעת הרמב"ם, והיא, היאך היה מותר לכהנים להוציא את השולחן ממקומו הרי כתיב 'לפני תמיד', וז"ל:

שמגביהין השולחן ומראין, משמע דמוציאים אותו מהיכל וכ"ה במל"מ פי"א מה' מו"מ יעו"ש. ויש לעי' הא כתיב בו תמיד ולכאורה אין מצות לחה"פ אלא על השולחן שבהיכל ואי הוציאו בחוץ בטל מצותו, ועי' בר"מ פ"ט ה"ז מה' ב"מ דאם הוציאו המנורה לחוץ מדליקו זר ומשמע דחשיבא הדלקה אף שאין המנורה במקומה וצ"ע והכא בשולחן י"ל דגזה"כ הוא ברגל דלא מפסל בהכי

ומפני קושיא זו נדחק החזו"א שישנו גזירת הכתוב שברגל לא נפסל הלחם על ידי שהוציאו את השולחן ממקומו, ולדעת התוספות אין כל קושיא כיון שהשולחן נשאר בהיכל.

16. ספר מגדים חדשים

ואומרין להם הזהרו בו'. פירש"י ואומרים להם לכהנים ע"ה. בספר חסדי יהונתן ח"א (דף ט' ע"א) מוצא בשם הגאון הר"ר יונתן ז"ל לפרש, דהנה הא דהקפידו ביותר על השולחן היינו משום דהשולחן ח"א לטלטלו ממקומו ולהטבילו דלחם הפנים היה עליו תמיד. וזמנחות (לט ז) אימא דר' יוסי ס"ל אס סילק את הישנה שמריה וסידר את החדשה ערביה כו', אף דלא היה על השולחן רק צ' שעות דהיינו תחילת היום וסוף היום, מ"מ קרוי תמיד. ולפי זה אף השולחן היה יכול להטבילו ולסדר עליו אח"כ לחם הפנים. וזמנחות שם אמרו לר' יוסי אס אדם קורא ק"ש שמריה וערביה ילא יד"ח תלמוד תורה, אף דכתיב והגית צו יומם ולילה, ודבר זה אין מגלין לעמי הארץ. והשתא אחי שפיר דקשה לרש"י למה הקפידו כ"כ על השולחן, הא אפשר לעשות כנ"ל ויכולים להטביל השולחן ומ"מ קרוי תמיד דקיי"ל כר' יוסי. לזה כתב רש"י לכהנים ע"ה, ולהם אין מגלין דהלכה כר' יוסי ע"ש. ועיין בהגהות צ"ח שאלו במשניות כאן שהביא דבר זה בשם ספר שלמה מול אדר ע"ש.

17. ירושלים במועדיה [ירח איתנים, ע' לה-לט]

"וביום השבת מקריב קודם מוסף היום כבשים של מוסף שבת ומנחתם". כלומר כהן גדול הוא המקריב גם את מוסף שבת. וצריך להבין, בשלמא קרבן תמיד, למרות שאינו קרבן של יוה"כ, מכל מקום כיון שבכל יום כיפור יש קרבן תמיד, הרי שבציווי התורה, שהכהן גדול יעבוד את עבודת היום, מונח ממילא גם שהוא יקריב את קרבן התמיד שיש ביוה"כ. אבל מוסף שבת הרי אינו בכל יום כיפור, אלא רק כשחל יו"כ בשבת. א"כ אין לקרבן זה שייכות ליו"כ, ומדוע צריך להקריבו הכהן הגדול.

גם הרמב"ם כתב כן (פ"א עבודת יוה"כ ה"ב) "ואם היתה שבת אף מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול". וקשה כנ"ל. וכתב האור שמה (פ"ד עיוה"כ ה"א) שמשמעות הגמ' היא (ובחיים צא א) שכאשר חל ר"ח בשבת, מוסף שבת מתקדש גם בקדושת ר"ח. א"כ ה"ה כאן כשחל יוה"כ בשבת, חל על מוסף שבת שם של מוסף יוה"כ, וממילא מצותו בכהן גדול ככל עבודת יוה"כ.

אמנם הוסיף האור שם, שעל סילוק וסידור הבזיכין והקטרות, לא כתב הרמב"ם

דעושה הכהן הגדול, שמכיון שהם מונחים משבת שעברה, אין זה קרבן היום. ע"כ"ו.
אולם בפיוט יש שגורסים ועורך לחם הפנים ומקטיר הבזיכין כמשפטן. שלא כדברי האור שמה, אלא גם עריכת לחם הפנים והקטרות הבזיכין נעשית בשבת זו על ידי הכהן הגדול לבד"ו.

יט. ועי' במנ"יח (קפה, י' ד"ה ואחר כך) שכתב ומקטיר הבזיכין. כלומר כהן גדול הוא המקטיר בזיכי לחם הפנים וכדברי הפייטן. וקצת שינוי לשון יש בדברי המנ"יח מדברי הפייטן, שהמנ"יח כתב "ובשבת עורכין לחם הפנים ומקטיר הבזיכין". משמע שעריכת לחם הפנים נעשית ע"י כמה כהנים ורק הקטרת הבזיכין נעשית ע"י הכהן הגדול לבדו, ואילו הפייטן כתב "ועורך לחם הפנים", משמע שגם עריכת לחם הפנים נעשית ע"י הכהן הגדול. וקצ"ע לדברי הפייטן, מה יענה ת"ק הסובר (מנחות צט ב) שסידור וסילוק לחם הפנים בכל שבת נעשה ע"י ארבעה כהנים, אלו מושכין ואלו מניחין, וטפחו של זה כנגד טפחו של זה. שנאמר תמיד. א"כ איך כהן גדול לבדו היה יכול לעשות כן ביוה"כ. אמנם אם מחבר הפיוט היה יוסי בן יוסי כה"ג, (עי' לעיל במבוא) לא ק', דתנא הוא ויכול לסבור כדעת ר"י שם, דאפילו אלו נוטלין ואלו מניחים גם נקרא תמיד. אמנם הרמב"ם פסק (פ"ה תמידין ומוספין הי"ד) כדעת ת"ק (וכ"כ החינוך מצוה צז). ולפ"ד ודאי דגם ביוה"כ היו צריכים להיות כמה כהנים לסידור לחם הפנים, וממילא מדוקדק לשון המנחת חינוך שכתב ועורכין לחם הפנים ומקטיר הבזיכין. דהיינו סידור לחם הפנים באמת עשו כמה כהנים, כיון דל"ש דיעשה הכה"ג לבדו, ממילא ודאי אף זהו מעבודת היום לא הקפידה עליו תורה. אבל הקטרת הבזיכין דשייך שיעשה הכהן הגדול לבדו, מצוה בו. ודו"ק, וכ"כ במועו"ז (ח"א ליקוטי הערות סי סא). אך עי' כלי חמדה (קובץ דרושים קו' הערות סי' כו אות ג) שהוכיח דגם להרמב"ם דינו דת"ק הוא רק לכתחילה, ובדיעבד כל שסילק והניח את לחה"פ באותו יום אכתיו הוי "תמיד", וכמבואר כן בירושלמי (ריש יומא). ולפ"ד מסתבר שטפי עדיף לעשותו בכה"ג שכל מצות היום היא בו, אע"פ שיצטרך לעשותו לבד כיון שבדיעבד שפיר דמי.

18. ספר בניהו בן יהודע על חגיגה דף כו/ב

נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כן וכו'. נראה לי בס"ד טעם לנס זה, [1] ללמדנו על התורה שרמוזה בלחם הפנים, שיהיה התלהבות וחמימות חשק האדם בה בסוף שעת לימוד שנתייגע, כהתחלת שעת לימודו שעדיין לא יגע, ובמסכת יומא [דף כ"א ע"א] כתבתי בזה

19. פרדס יוסף על ויקרא פרק כד פסוק ו

ולמה הראו לעולי רגל רק בנס לחם הפנים שהיה חם, הלא היו אז עוד ניסים כאבות (פ"ה מ"ה). וחז"ל (יומא ע"ו). השיבו על זה על השאלה ממן שהיה בכל יום ולא היה פעם אחת בשנה משני טעמים, א. שיקבלו פני אביהם שבשמים בכל יום, כמו מלך יתן לבנו בכל יום צרכו על יום אחד כדי שיראה אותו בכל יום, ועוד טעם כדי שיהיה להם בכל יום לחם חדש:

[2] ומלחם הפנים ראה שטעם העיקר הראשון, כי אם לחם הפנים היה יכול להיות כל השבוע חם כמו יום ראשון היה גם במן יכול להיות כן, הגם שיפול רק אחת בשנה ויהיה חם וחדש לאכילה, להכי הראו לישראל לחם הפנים חם כדי שיבינו מזה למה מן נפל בכל יום, רק מטעם הראשון שה' רצה שיהיה להם בכל יום כמו שמלך רוצה לראות בנו בכל יום, מזה נראה חיבה הגדולה מה' לישראל ראו חיבתכם לפני המקום (אמרי צבי):

20. שערים מצויינים בהלכה [3]

דברים, ע"ש. ונראה שהראו להם הנס בלחם הפנים שהוא חם, לעורר אותם שהם שבים לביתם, והשי"ת יזמין לכל אחד ואחד די פרנסתו, וכמש"כ בפ' עקב (ח-ג) "ויענך ויהעבך ויאכילך את המן... למען הודיעך... כי על כל מוציא פי ה' יחיה האדם", ולא יאמרו "כחי ועוצם ידי עשה את החיל הזה", ואיש לפי אכלו לקטו.

21. תוספות על חגיגה דף כו/ב

מנורה לא כתיב בה תמיד. פי' רש"י דתמיד דכתיב בה לא דמי לתמיד דשלחן דהאי תמיד מלילה ללילה הוי כמו עולת תמיד האמור בתמיד ובחביתי כ"ג אבל ביום לא היה דולק דמערב ועד בקר כתיב תן לה מדתה מערב עד בקר הלכך כל היום יכול לסלקה אבל תמיד האמור בשלחן כל היום וכל הלילה דהלחם נסדר עליו משבת לשבת והקשה הר"ר אלחנן דהא במסכת תמיד (דף ל:): משמע דנר מערבי דולק כל היום שממנה היה מדליק ובה היה מסיים ומסתמא מתמיד נפקא ועוד קשה להר"ר אלחנן עלה דההיא דהא כתיב מערב עד בקר ושיערו חכמים מדתה לחצי לוג וי"ל דמ"מ לא היה בה טפי מבשאר נרות ומ"מ ממילא מחמת הנס דולק כל היום ובשעה שלא היה הנס היו דולקין אותה בבקר כדי להדליק ממנה האחרות:

22. מהרש"א על חגיגה דף כו/ב

תוס' בד"ה מנורה לא כתיב בה תמיד כו' והקשה הר"א כו' וי"ל דמ"מ כו' מחמת הנס דולק כל היום כו' עכ"ל. דבא מיתרצן כל הקושיות דתמיד דנרות אכולה נרות קאי ולא על הנר המערבי דלא יסמוך הכתוב המצוה על הנס ...

23. ספר מגדים חדשים

מנורה לא כתיב בה תמיד. פירש"י תמיד האמור במנורה אינו תמיד ציוס וצלילה, אלא תמיד כל יום ויום ולא היה מדליק אלא צלילה, וציוס היה יכול לסלקה ולהטבילה. וכתוס' הקשו מנר מערבי שהיה דולק כל היום, וכתבו שהיה דולק ע"י נס, וזשעה שלא היה נס היה דולקין אותה צדוקר כדי להדליק ממנה האחרות, אבל אין זה מדין תמיד.

והנה שיטת הרמב"ם צה"ל תו"מ (פ"ג ה"י), שהמנורה היו מדליקין צדוקר ובערב. וראיתי להמנחת חינוך (סו"מ נח) שהקשה, לדי' הרמב"ם דהמנורה היה דולק תמיד, על כרחך דיליף מדכתיב גבי מנורה תמיד, דלא כרש"י שפירש דמלילה ללילה הוי ג"כ תמיד ועיין ברמב"ן (פ' תזוה כו, כ) שהשיג על רש"י ומוציא צריחת דספרי דתמיד קאי על נר מערבי, דנר מערבי נריך להדליק תמיד. ולפי זה קשה מ"ש בחגיגה תנא דידן לא תני מנורה, משום דלא כתיב צה תמיד, והרי להרמב"ם וכל שכן להרמב"ן שפירש צהדיא דתמיד קאי על הנר מערבי, א"כ גם המנורה לא יכול להסירה ממקומה, ואמאי לא תני ג"כ הזהרו שלא תגעו במנורה. ומה שמירצו התוס', נראה שאינו עולה להרמב"ן ע"ש.

24. רש"י על חגיגה דף כז/א
שולחנו מכפר עליו – [1] בהכנסת אורחין:

25. מהרש"א על מגחות דף צז/א

גמ' המזבח עץ גו' וידבר אלי זה השלחן פתח כו' שלחנו של אדם מכפר כו'. פירש התוספות גדולה לגימא עכ"ל וכן משמע בפרק הרואה דקאמר והמאריך על שלחנו דלמא אתי עניא ויהיב ליה דכתיב המזבח עץ גו' והוא מפורש באורך פרק ח"ה ע"ש אבל [2] ממתני' פ"ג דאבות משמע משום דאמרין עליו ד"ת ועי' בזה בפרושי אבות:

26. ספר גבורות יצחק [3]

פתח במזבח וסיים בשלחן ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עכשיו שלחנו של אדם מכפר. והנה צמענית כ"ז צ' אמר אזרהס רבש"ע שמא ישראל חוטאין לפניך אמה עושה להס כדור המזבל וכדור הפלגה א"ל לאו וכו' א"ל קחה לי עגלה משולשת ועז משולשת וגו' אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שביית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהס, אמר לו כבר תקנתי להס סדר קרבנות בזמן שקוראין צהן לפני מעלה אני עליהס כאלו הקריבוס לפני ואני מוחל להס על כל עוונותיהס. וז"ע דהרי ר"י ור"ל אמרי תרווייהו דזוה"ז שלחנו של אדם מכפר, ומאי הוקשה לאזרהס בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהס, ועוד מכיון שאף בזמן שאין בית המקדש קיים הקורא בסדר קרבנות מעלה עליו הכתוב כאלו הקריבוס מ"ט שלחנו של אדם מכפר הרי כמו בזמן שביית המקדש קיים שלחנו של אדם לא היה מכפר כמו"כ בזמן הזה הו"ל למימר שאין שלחנו של אדם מכפר.

וְלִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ נִרְאָה דָּהָא דְאִמְרֵי רַבִּי וְרַבִּי לְדַעֲכָשִׁי שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם מִכְפֵּר בְּמִקּוֹם הַמִּזְבֵּחַ לֹא נִתְכוּוְנוּ לומר שמכפר על החטא כמו חטאת ועולה דלענין כפרת החטא כבר תקן הקב"ה סדר קרבנות שיקראו צו ויהי חשיב כאלו הקריבוס לפני וכדאיתא במס' תענית, וכן התפלה אלנו על הכפרה במקום קרבנות וכמש"כ רבנו יונה, אולם הך קרא איירי לענין הך ריזוי וההנהגה ומציבוס שבה ע"י הקרבת הקטורת על מזבח הפנימי שעכשיו שאין מזבח הפנימי קיים השלחן במקום הקטורת שירצה צו ויהאבו הקב"ה כאלו לא חטא וכאלו הקריב קטורת.

27. שערים מצויינים בהלכה

ת"ח שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש על אחת כמה וכמה. וכן איתא במס' תענית (ד.) ת"ח דרתח אורייתא הוא דמרתחי ליה. ועי' בגמ' יבמות (כג.) דנכרית כי מגיירה גופא אחרינא היא, וכש"כ מי שמזכך דעתו וגופו ע"י העמל בתורה. וכן במס' שבת (פז:) ישראל דראגי במצות

חביל גופייהו, ופרש"י דדייגי לקיום המצות וחרדים בדבר, ומתוך כך מתחממין כו'. ואפשר לומר עפמש"כ בספרים דכל דבר שבא בתוכו דבר שכנגדו והפכו מתחמם שאחד רוצה לנצח חבירו, ומה"ט נמי יש פוסקים דמי פירות שבא בהם מקצת מים ממחר להחמיץ, ע"י בתוס' במס' פסחים (לה:) ובמ"מ (חומ"צ פ"ו ה"ה), וע"י התורה שלומד ומתעמל בה, מתחמם ומתעבד ועי"כ נעשה גופו אחרת.

28. בן יהודע על חגיגה דף כז/א

תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהם. מקשים א"כ יהיו התלמידי חכמים הולכים על האש ולא ישרפו, כיון דיליף מסלמנדרא. ונראה לי דדם הסלמנדרא הוא גשמי, יוכל להדבק בגוף הגשמי, ויגין עליו מן האש, אבל

התורה רוחנית אינה נדבקת בגוף שהוא גשמי כדי שתגין עליו, אבל על הנפש שהיא רוחנית, תדבק ותגין עליה
מן האש

29. ספר גבורות יצחק

אכן נ"צ למה נקרא ע"ה המלאים מנזות כרמון פושעי
ישראל. וי"ל דנקידושין דף ל' צ' הקצ"ה אמר
להם לישראל בני צראתי יצר הרע וצראתי לו תורה
חזלנין, ואס אחס עוסקים צמורה אין אחס נמסרים צידו,
ואס אין אחס עוסקים צמורה אחס נמסרים צידו,
וצמסלת ישרים צהקדמתו כתצ דמהגמרא מצואר דצלי
תורה א"ל לכבוש יצר הרע, ולפי"ו ע"ה שאין עוסקים
צמורה צע"כ נכשלין ציר הרע אע"ג דעוסקים צמנזות,
ולכך אע"ג דמלאים מנזות כרמון מ"מ היוין פושעי
ישראל דנכשלין צירס.

פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב
כפ"ח הרמון רקתך א"ל תקרי רקתך
אלא רגנין שבך. צנרכות דף נ"ו א' ואס ע"ה הוא
יצפה למנזות שנאמר כפלה הרמון רקתך אפילו ריקנין
סך מלאים מנזות כרמון. והנה דקדקו ואס ע"ה הוא
עפי"מ דתנן צאצות פ"צ מ"ה אין צור ירא חטא ולא
ע"ה חסיד, דחסיד נקרא מי שעמלו צמורה וכמס"כ
צמסלת ישרים צפי"מ, וע"ה שאין עמלו צמורה וריק מן
המורה אף שלא הוי חסיד, יכול להיות ירא חטא ומלא
מנזות כרמון, אבל צור שאינו ירא חטא אינו מלא מנזות
כרמון.

30. ספר בלבבי משכן אבנה ח"א אות מב

כבר אמרו חז"ל "אפילו ריקנין שבהם מלאים מצות כרמון". ונודע הקושיה, א"כ מדוע הם נקראים
"ריקנין", הרי הם אינם ריקים כלל מכיון שיש בהם מצות רבות כרימון? תירץ על כך הגאון ר' דוד
פוברסקי זצ"ל, תרוץ נפלא. הוא אמר, שיכול להיות שאדם יש בו מצות רבות מאוד, ת"ת, חסד, וכו' וכו'.
אולם הוא עדיין מוגדר כריק, כל זאת למה? הרימון יש בו גרעינים רבים, אולם כל אחד עומד לעצמו. לא כמו
תפוח, אגס, שהכל מקשה אחת, אלא כל גרעין קטן ולעצמו. כן הדבר במצות שאדם עושה, אדם יכול ללמד
תורה ולקיים מצות רבים, אולם הכל בחינת ריק, מכיון שהכל נפרד אחד מין השני ואין חיבור אמיתי בין
מצוה אחת לחברתה. צריך שהתורה והמצות יהיו במהלך של מקשה אחת, מהלך של בנין, ולא תורה
ומצות מעולם הנפרדים ח"ו. האדם יכול לעסוק בתורה כל ימיו, ולקיים מצות רבים, ועדיין הוא במהלך של
רקנין שבהם. הוא לא זכה לנקודה פנימית שמאחדת אל כל תורתו ומצותיו. מהי אותה נקודה שמאחדת את
כל התורה והמצות? דבקות בקב"ה! התורה צריכה להיות במהלך של "קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא".
וע"י התורה האדם צריך להיות דבוק בקונו. המצוות הם מלשון "צוותא" וחיבור לקב"ה, כנודע. נמצא
שהן התורה והן המצות, יש להם תכלית פנימית אחת, שהיא קרבת ה' ודבקות בה'. אם התכלית הזו מתקימת,
הרי כל התורה וכל המצוות קשורים זה בזה, כי כולם מובילים את האדם לתכלית אחת. אולם אם התורה והמצוות
הם אינם מביאים את האדם לקרבת ה', הרי אין נקודה שמאחדת את כל תורתו ומצותיו, וה'ו תורתו ומצותיו הם
בבחינת נפרדים. כאשר לבו של האדם ריק מהבורא עולם, ואין את ה"ושכנתי בתוכם", בתוך לבו של
האדם, הרי נקודת האחדות של הכל נחסרת. יש תורה ויש מצות, אולם אין לב אחד לאבינו שבשמים, אין
את נקודת הלב הפנימית שדבוקה לקב"ה. כל אדם ואדם מוכרח לעשות חשבון נפש לעצמו ולבדוק, האם
המהלך של החיים שלי, התורה התפלה והמצות וכו' וכו', הם במהלך שיביא אותי לדבקות אמיתית מוחשית
בקב"ה, או שמא ח"ו המעשים שלי הם במהלך של ריקנין שבהם שנחסר נקודת האחדות הפנימית של כל התורה
המצות.